

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ТАЪЛИМ,
ФАН ВА ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ГЕНДЕР КОМИССИЯСИ
ФАРҒОНА ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ГЕНДЕР ТЕНГЛИГИ ТАДҚИҚОТЛАР МАРКАЗИ
ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ "ОҚИЛА АЁЛЛАР" ҲАРАКАТИ КЕНГАШИ

**МАРКАЗИЙ ОСИЁ
ДАВЛАТЛАРИ
ОТМЛАРИДА
ХОТИН-ҚИЗЛАРНИ
ИЖТИМОИЙ
ФАОЛЛИГИНИ
ОШИРИШ ВА
ҲИМОЯ ҚИЛИШ
МЕХАНИЗМЛАРИ**

*халқаро онлайн конференция
материаллари тўплами*

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН ВА
ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ**

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ГЕНДЕР КОМИССИЯСИ

**ФАРҒОНА ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ГЕНДЕР ТЕНГЛИГИ ТАДҚИҚОТЛАР МАРКАЗИ**

ФАРҒОНА ВИЛОЯТ “ОҚИЛА АЁЛЛАР” ҲАРАКАТИ

**«МАРКАЗИЙ ОСИЁ ДАВЛАТЛАРИ ОТМЛАРИДА ХОТИН-
ҚИЗЛАРНИ ИЖТИМОЙ ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШ ВА ҲИМОЯ
ҚИЛИШ МЕХАНИЗМЛАРИ»**

халқаро онлайн конференция материаллари
тўплами

Фарғона – 2023

«Марказий Осиё давлатлари ОТМларида хотин-қизларни ижтимоий фаоллигини ошириш ва ҳимоя қилиш механизмлари». – Фарғона, 16.06.2023.

Масъул муҳаррир:

Тургуной Эгамбердиева – педагогика фанлари доктори, профессор, Фарғона давлат университети қошидаги Гендер тенглиги тадқиқотлар маркази раҳбари

Ташкилий қўмита ва таҳрир ҳайъати:

Б. Шермухаммадов	–	Раис, Фарғона давлат университети ректори
И. Зокиров	–	раис муовини, илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор;
З. Рахимов	-	раис муовини, ёшлар масалалари ва маънавий-маърифий ишлар бўйича проректор
Т.Эгамбердиева	–	раис муовини, Фарғона давлат университети Гендер тенглиги тадқиқотлар маркази раҳбари
И. Сиддиқов		ФарДУ фалсафа кафедраси мудири
Ю.К.Рахимова	–	Фарғона вилояти “Оқила аёллар” ҳаракати етакчиси
Б Қурбонова	-	ФарДУ ректорининг аёллар масалалари бўйича маслаҳатчиси
Д.Зияева	–	ФарДУ Гендер тенглиги тадқиқотлар маркази директори

Ушбу тўплам Фарғона давлат университети Кенгашининг 2023 йил 27 июндаги 11-йигилиши қарори билан нашрга тавсия этилган.

1. Wonders Lists. <http://www.info.islom.uz/jamiyat/item/96-zhinsij-zoravonlik-avzh-olgan-mamlakatlar-10-taligi.html>
2. Абдурасулова Қ.Р. Аёллар жиноятчилигининг жиноят ҳуқуқий ва криминологик муаммолари: юрид. фан. док-ри. дисс-я. –Т., 2006. –Б. 117-118.
3. Жабборов И. Юксак маданият ва ноёб маънавият маскани. –Тошкент: O‘zbekiston, 2012. - 316 б
4. Кадинова А.Т. Ўсмирларда оилавий низолар тўғрисида ижтимоий тасаввурларнинг шаклланиши. псих. фан. ном. илмий дараж. олиш учун дисс. – Т.: 2007. – Б. 36.
5. Мирвич С.М. Криминологическая типология личности корыстно-насильственных преступников // Вестник МГУ. –1991. №3. –С. 91
6. Ниёзова С.С. Шахсга қарши зўрлик ишлатиб содир этиладиган жиноятларнинг виктимологик назарияси (Монография). – Т. : ТДЮИ, 2011. – Б. 36.
7. Орлова Э. Введение в социальную и культурную антропологию. – Москва: 1994. - 384 с
<https://www.gazeta.uz/uz/2022/03/05/umidani-chaqiring/>

BO‘LAJAK PEDAGOG KONFLIKTOLOGIK TAYYORGARLIGINING TA‘LIM MUASSASASI VA OILA O‘RTASIDAGI MUNOSABATLARNI MUSTAHKAMLASHDAGI AHAMIYATI

Kamoldinov Muhammadsodiq Baxtiyor o‘g‘li
Farg‘ona politexnika instituti

Annotatsiya: Maqolada bo‘lajak pedagoglarda konfliktologik kompetentlikni rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari, bo‘lajak pedagoglarda konfliktologik kompetentlikni rivojlantirishning amaliy metodik tizimi, bo‘lajak pedagoglarda konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish samaradorligi o‘rganilgan. Shuningdek, bo‘lajak pedagog konfliktologik tayyorgarligining ta‘lim muassasasi va oila o‘rtasidagi munosabatlarni mustahkamlashdagi ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: konfliktologik kompetentlik, kompetentlik, pedagog, nazariy-metodologik asos, takomillashtirish, texnologik, model, metodik tizim, motivatsion-aksiologik, kognitiv.

Pedagogik nizolarda har qanday adolatsizliklarga, ijtimoiy munosabatlarda yakkahokimlikning etakchi o‘rin tutishiga nisbatan muassasizlik kabilar ham pedagogik nizolarning o‘zigagina xos bo‘lgan muhim xususiyatlar sanaladi. Har qanday nizoning oqibatlarini o‘quvchilar shaxsiga ta’sir o‘tkazadi. Demak, murakkab nizoli vaziyat o‘qituvchi va o‘quvchilarning maqsadlari, vazifalari, sabablari va ishtirokchilarning shaxsiy imkoniyatlarining bir-biriga mos kelmasligi kuzatiladigan bir qadar og‘ir sharoitlardagi o‘zaro harakatlaridan farq qiladi. Bu o‘rinda bir-biriga mos kelmasligi darajasi nizoli vaziyatning murakkablik hamda qiyinlik darajasiga bilan aniqlanadi. Bunda bo‘lajak pedagog konfliktologik tayyorgarligining ta‘lim muassasasi va oila o‘rtasidagi munosabatlarni mustahkamlashdagi o‘rni muhim ahamiyat kasb etadi.

Odatda o‘quv muassasalarida ta‘lim oluvchilar o‘rtasida muammoli nizolarni keltirib chiqarishda ular tomonidan tashkil etilayotgan ayrim xatti-harakatlar ham hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Ta‘lim oluvchilarning nizolarni keltirib chiqaruvchi xatti-harakatlari sirasida quyidagilarni keltirib o‘tish mumkin: 1) nizoli holatlarni kelib chiqaruvchi xatti-harakatlar (masalan, intizomni buzish, atrofdagilarga nisbatan qo‘pollik qilish, betga choparlik, pedagoglar, ta‘lim muassasalarining rahbarlari, ota-onalar yoki mas’ul shaxslarning ko‘rsatmalarini bajarmaslik, quloq solmaslik, yolg‘on ishlatish); 2) o‘z noroziligini uyatli so‘zlar bilan ifodalash, pedagoglarning xatti-harakatlari va hulqini keskin tanqid qilish); 3) yashirin qarshilik ko‘rsatish

(pedagogik talablarga bo'ysunmaslik, pedagogik qarashlarga salbiy munosabatda bo'lish, pedagoglar bilan muloqotga kirishdan bosh tortish, darslarni qoldirish); 4) sust qarshilik ko'rsatish (nafratni so'zsiz ifodalash, achchiqlanish, xafa bo'lish, ko'z yoshi qilish); 5) buzg'unchi xatti-harakatlar va hulqiy ko'rinishlarni sodir etish ("savollar berish, o'qituvchi (pedagog)ning —ta'zirini berib qo'yishga intilish" (qasddan to'polonlarni keltirib chiqarish, jamoa a'zolarini pedagogga bo'ysunmaslikka undash, mashg'ulotlarning tashkil etilishiga halaqit berish va boshqalar).

Ta'lim oluvchilar tomonidan yuqorida qayd etilgan xatti-harakatlardan birortasining sodir etilishi nizoli vaziyatlarning yuzaga kelishiga sabab bo'ladi. Aynan nizoli vaziyatlar o'z-o'zidan pedagogik nizolar turlarini ajratib ko'rsatish imkonini beradi. Bu o'rinda M.M.Ribakova pedagogik vaziyatlar va ularga bog'liq nizolarni quyidagi turlarga ajratadi: 1) o'quvchining o'quv topshiriqlarini bajarishi, o'zlashtirishi, o'qishdan tashqari faoliyati bilan bog'liq vaziyatlar (yoki nizolar); 2) o'quvchining maktabda, xususan, darslarda va maktabdan tashqari sharoitlarda ijtimoiy xulq qoidalariga rioya etmasligi oqibatida sodir etiladigan harakatlarni yuzaga keltiruvchi vaziyatlar (nizolar); 3) o'quvchilar va o'qituvchilar munosabatlariga asoslanuvchi pedagogik jarayonda ularda shaxsiy hissiy holatlarning namoyon bo'lishi bilan bog'liq vaziyatlar (nizolar).

Yuqorida bayon etilgan pedagogik vaziyatlar va nizolar turlari turli xildagi maktabdagi vaziyatlar va nizolarda o'qituvchiga yo'l ko'rsatish amaliy maqsadini ko'zlaydi.

Pedagogik nizolar ta'lim-tarbiya jarayonining u yoki bu sub'ektlari o'rtasidagi manfaatlar to'qnashuvi natijasida kelib chiqadi. Mavjud manbalarni o'rganish natijasida pedagogik nizolar aynan ta'lim-tarbiya jarayonining ishtirokchilari o'rtasida yuzaga kelishi ma'lum bo'ldi.

Tahlil natijalari dialektik yondashuvga asoslangan holda nizo – pedagogik jarayonning tabiiy hodisasi, uni harakatga keltiruvchi kuch ekanligi haqidagi xulosaga kelindi. Shuningdek, tadqiqotda nizolar konfliktga moyillik hodisasi bilan bog'liq ekanligi aniqlandi. Nizoga moyillik (konfliktogenlik) deganda nizolarning yuzaga kelishini ta'minlovchi pedagogik jarayon va ijtimoiy faoliyat omillari yig'indisi tushuniladi. Mazkur sohaga doir amalga oshirilgan tadqiqot natijalariga asoslangan holda nizoga moyillik ta'lim muhitining ob'ektiv qonuniyatlari bilan aloqador bo'lib, pedagogik faoliyatning murakkabligi, o'quv-tarbiya jarayoni sub'ektlarining intensiv nizoli vaziyatda harakatlanishi, nizoli vaziyat ishtirokchilarida intellektual komponentning buzilishiga olib keluvchi emotsionallikning ustunligi, axborotlar ko'lamining stresslarga moyillikni yuzaga keltirishi, kasbiy faoliyatning bir xil qat'iy me'yor va talablar doirasida nazorat qilinishi; axborotlar globallasuvi sharoitida o'quvchilarda addiktik xulq-atvorning kuchayib borishi, o'quv jarayonini ta'limni axborotlashtirish talablari darajasida tashkil etilmasligi bilan tavsiflanishi haqidagi xulosaga kelindi.

Pedagogning kasbiy vazifalarini bajarish sifati va maktabning nizoli muhitga moyilligining o'zaro aloqadorligini hisobga olgan holda tadqiqot doirasida o'qituvchining innovatsion salohiyat darajasi va mas'uliyatni yuqori darajada anglashi kontseptual asos sifatida olindi.

Tadqiqotda mas'uliyat deganda ta'lim sub'ektining o'z xatti-harakatlari va uning oqibatlari uchun javobgarlikni his etishi, majburiyati nazarda tutildi. Shu sababli lavozim bilan bog'liq mas'uliyat va axloqiy javobgarlik tushunchalari ishda alohida ahamiyat kasb etdi.

Zamonaviy milliy va xorijlik olimlarning turli-tuman qarashlarini tahlil etish asosida nizolarning inson hayotidagi o'rni va roli aniqlashtirildi. Ayniqsa, so'nggi vaqtlarda psixologik tadqiqotlarda nizoga hayotimizning tabiiy "tarkibiy qismi" sifatida yondashuvning ustunligi kuzatildi. Zamonaviy yondashuvlar tahlili nizo motiv, nuqtai nazar, ehtiyoj, qiziqish, maqsadga qarama-qarshi yo'nalganlik, to'qnashuv tarzida talqin etilishini ko'rsatdi. Ayrim olimlar nizo tushunchasini emotsional jihat bilan bog'liqlikda salbiy emotsiyalarga moyil sub'ektlar o'rtasidagi qarama-qarshilikning murakkab shakli deya izohlashgan.

Biroq barcha nazariy kontseptsiyalarda umumiy nuqtai nazar, ya'ni nizo murakkab tuzilish va dinamik rivojlanish tavsifiga ega ekanligi, nizo konstruktiv va destruktiv funktsiyani bajarishi haqidagi xulosaga kelingan. Shuningdek, nizolar ham ob'ektiv, ham sub'ektiv sabablar

bilan bog'liqdir. Tadqiqot jarayonida ta'limni axborotlashtirish sharoitida pedagogik nizolarni yuzaga kelishining quyidagi ob'ektiv va sub'ektiv sabablari aniqlashtirildi: ob'ektiv sabablar: o'qituvchi va o'quvchining funktsional-rolli nuqtai nazarlaridagi qarama-qarshiliklar (o'qituvchi o'quvchining axborotlar jamg'armasiga ega ekanligini hisobga olmaydi); o'quvchining erkinligini cheklanganligi (qat'iy intizomga rioya qilishning talab etilishi, o'quvchining qiziqishi va ehtiyojlarining hisobga olinmasligi); qadriyatlar tizimi, hayotiy tajriba va innovatsion texnologiyalarni o'zlashtirishdagi farqlar; o'quvchining o'qituvchiga qaramligi; o'qituvchi tomonidan o'quvchilarning baholashning shartligi; o'quv materiallari va real hayotiy vaziyat o'rtasidagi farqli jihatlar, ijtimoiy beqarorlik va h.k.; sub'ektiv sabablar: kompyuter o'yinlari va Internetga qaramlik oqibatida o'quvchida agressiv xulq-atvorning namoyon bo'lishi; o'qituvchida "nizoli shaxs"ga xos xususiyatlar (ruhiy taranglik, asabiylik, jahldorlik, qo'pollik)ning mavjudligi; o'qituvchida kommunikativ kompetentlikning shakllanmaganligi; fanga o'quvchilarni qiziqitira olmaslik, ularning qiziqishlarini hisobga olmaslik; o'qituvchi yoki o'quvchida shaxsiy muammolar, stressning mavjudligi; o'qituvchida konfliktologik kompetentlikning rivojlanmaganligi; o'quv jarayonida mustaqillik va ijodkorlikning mavjud emasligi va h.k.

Xulosa qilganda, pedagogik nizolar ta'lim-tarbiya jarayonida yuzaga keluvchi hodisa bo'lib, uning mohiyati manfaatlar to'qnashuvini ifodalaydi. Muassasa rahbari, pedagogik va o'quvchilar jamoalari hamda ota-onalarning ta'lim jarayoni tashkil etish tamoyillarini inobatga olmasliklari yoki ularga qat'iy rioya etmasliklari, har birlari o'zlarining manfaatlarini himoya qilishga urinishlari oqibatida pedagogik nizo yuzaga keladi. Ta'lim jarayoni ishtirokchilarining bir-birlarini o'zaro tushuna olishlari, qarshi tomonlar manfaatlarining himoya qilishga urinishlari, bir-birlariga yon berishlari, shuningdek, vujudga kelgan muammoni bosiqlik bilan hamkorlikda hal qilishga intilishlari har qanday pedagogik muammoning ijobiy yechimga ega bo'lishini ta'minlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Баныкина С. В. Конфликтологическая подготовка педагога как условие укрепления взаимосвязи школы и семьи // Образование в школе: опыт, проблемы, инновации / Под ред. Ю. В. Васильева. – М.: ИПК и ПРНОМО, 1996. – С. 42-47.
2. Кузина А.А. Воспитание конфликтологической компетентности старшеклассников. Автореферат дис. . канд. пед. наук. – М., 2007. – 176
3. Лобанов, А.А. Основы профессионально-педагогического общения. – М.: Академия, 2002.
4. Пилипег И.С. Подготовка учителей к разрешению межличностных конфликтов в среде старшеклассников: Автореф. дис. .канд. пед. наук. —Самара, 1998. – 19 с
5. Рыбакова М. М. Конфликт и взаимодействия в педагогическом процессе. – М.: Педагогика, 1991. – 168 с

POSTMODERN JAMIYATDA AXLOQIY QADRIYATLAR VA UNDA XUDBINLIKNING SHAKLLANISHI

Xusanov Davronjon Ma'rufjonovich
Farg'ona "Temurbeklar maktabi" harbiy-akademik litseyi
informatika fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada postmodern jamiyatda axloqiy qadriyatlarning o'zgarishi dialektikasini ijtimoiy-falsafiy jihatdan tadqiq etishning nazariy asoslari, postmodern jamiyatda axloqiy qadriyatlarning o'zgarishining dialektik tahlili, postmodern jamiyatning axloqiy

	<i>metodikasini rivojlantirish modeli</i>	
Abdullajonova N.T.	<i>Germenevtik yondashuv asosida bo'lajak tarix o'qituvchilarining tarixiy jarayon qonuniyatlariga doir bilimlarini rivojlantirishning amaliy texnologik tizimi</i>	227-229
Abduraxmonov R.B.	<i>Oilaviy zo'ravonliklarni oldini olishda gender identiklikni ta'minlashning ilg'or xorijiy tajribalari</i>	229-231
Kamoldinov M.B.	<i>Bo'lajak pedagog konfliktologik tayyorgarligining ta'lim muassasasi va oila o'rtasidagi munosabatlarni mustahkamlashdagi ahamiyati</i>	231-233
Xusanov D.M.	<i>Postmodern jamiyatda axloqiy qadriyatlar va unda xudbinlikning shakllanishi</i>	233-236
Xaydarova Sh.M.	<i>Globallashuv davrida axloqiy va diniy qadriyatlar o'rtasidagi dialektik munosabatni o'rganishning nazariy asoslari</i>	236-238
Abdillazov F.M.	<i>Yangi O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish mexanizmlari va undan samarali foydalanish imkoniyatlari</i>	239-241

**МАРКАЗИЙ ОСИЁ ДАВЛАТЛАРИ ОТМЛАРИДА ХОТИН-
ҚИЗЛАРНИ ИЖТИМОИЙ ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШ ВА ҲИМОЯ
ҚИЛИШ МЕХАНИЗМЛАРИ**

халқаро онлайн конференция материаллари тўплами

16 июнь 2023 йил

Бадий муҳаррир: С.Рахимова
Техник муҳаррирлар: Р. Ахмедов
Саҳифаловчи: Н.Абдуллаева

Босишга рухсат этилди – 2023. Нашриёт босма табоғи – 21,375.

Шартли босма табоғи – 10,68. Бичими 84x108 1/32.

Адади 100. Баҳоси келишилган нархда.

«PoligrafSuperServis» МЧЖ 150100,

Фарғона вилояти, Фарғона шаҳар, Авиасозлар кўчаси 2-уй.